

Girişimcilikten Girişimci Liderliğe

Meltem AKCA **1

¹Dr. Öğr. Üyesi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Gazipaşa Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi, Havacılık Yönetimi Bölümü

**Sorumlu Yazar / Corresponding: e-mail: meltem.akca@alanya.edu.tr, Tel: 024251061 ORCID: 0000-0001-5544-5929

Geliş Tarihi/Received: 12.05.2020

Kabul Tarihi/Accepted: 18.06.2020

e-Yayım/e-Printed: 28.06.2020

ÖZET

Girişimci, insan ihtiyaçlarını karşılamak üzere üretim faktörlerini bir araya getirerek kar elde etmek amacıyla bir ürün ya da hizmet sunan kişidir. Girişimci, insan ihtiyacını giderecek girişimcilik niyetinin yanı sıra, değer yaratma ve kar elde etme sürecindeki tüm faaliyetleri, planlayan, örgütleyen ve yöneten bireydir. Rekabetin hâkim olduğu günümüz iş dünyasında girişimcilik ise her geçen gün daha önemli hale gelmektedir. 21. yüzyıl ana akımlarından değişim ve dönüşüm, girişimciliğin toplumsal ve örgütsel gelişim için gerekli bir unsur olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Dijitalleşme, Endüstri 4.0 uygulamaları, belirsizlik, konjonktürel dalgalanmalar girişimcilik faaliyetlerinin sürdürülebilir rekabet avantajı sağlama sürecindeki önemini etkileyen faktörlerdir. Çağın gerektirdiği çevresel faktörleri göz önünde bulundurarak örgütleri yönlendiren, çalışanları örgütsel amaçlar etrafında birleştirerek yenilikçi faaliyetleri teşvik eden liderlik ise girişimci liderlik olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda girişimci liderlik, günümüzün yenilik, dijitalleşme, dönüşüm odaklı rekabet ortamında sürdürülebilir olmak isteyen girişimler için vazgeçilmez bir unsurdur. Girişimci liderler, hem yeni kurulacak örgütlerin hem de mevcut olan kurumların girişimcilik temelli gelişimlerinde faaliyetleri hayata geçiren kişilerdir. Bu çalışmada literatür doğrultusunda girişimcilik kavramından yola çıkılmış, girişimci ve özellikleri ele alınmış ve girişimci liderlik tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Girişimci, Girişimci Liderlik

From Entrepreneurship to Entrepreneurial Leadership

ABSTRACT

Entrepreneur is a person who offers a product or service to make profit by combining production factors to meet human needs. The entrepreneur is the person who plans, organizes and manages all activities in the process of creating value and making profit, as well as the entrepreneurship intent that will meet the human need. In today's business world where competition is dominant, entrepreneurship is becoming more and more important. Change and revolution from 21st century mainstream reveals that entrepreneurship is an essential element for social and organizational development. Digitalization, Industry 4.0 applications, uncertainty, cyclical fluctuations are the factors that affect the importance of entrepreneurship activities in providing sustainable competitive advantage. Leadership that leads organizations taking into consideration the environmental factors required by the age and encourages innovative activities by uniting employees around organizational goals is defined as entrepreneurial leadership. In this context, entrepreneurial leadership is an indispensable factor for enterprises that want to be sustainable in today's innovation, digitalization and transformation-oriented competitive environment. Entrepreneurial leaders are people who carry out activities in entrepreneurship-based development of both new organizations and existing institutions. In this study, the concept of entrepreneurship is set out in line with the literature, entrepreneurs and their characteristics are discussed, and entrepreneurial leadership is mentioned.

Keywords: Entrepreneurship, Entrepreneur, Entrepreneurial Leadership

GİRİŞ

Girişimcilik, toplumumuza ve bireylerimize yenilikçi bir şekilde nüfuz eden bütünleşmiş bir kavramdır. Her düzeyde ve her ülkede iş yapma biçiminde devrim yaratan bir bakış açısıdır (Kuratko, 2007). Erboy (2013) girişimciliği; belirlenmiş amaçlara erişme arzusuyla işlerin yerine getirilmesi ve amaçlara erişim için süreçlerin yönetilmesi olarak tanımlamaktadır. Bygrave ve Hofer (1992) de girişimciliği; fırsatların ortaya çıkarılması ya da örgütün yeniden yapılandırılması ile ilgili çaba, gaye, atılım ve faaliyetler olarak ele almaktadır. Girişimcilik çabası, girişimcilerin karşılaştığı kilit zorlukları ifade eder ve bu kişilerin işletmeleri için rekabet avantajı elde etmek amacıyla değişimi ve yeniliği desteklemeye yönelik riskleri almaya eğilimli olduklarını gösterir (Covin ve Slevin, 1991). Birkinshaw'a (1997) göre girişimcilik ise proaktiflik, risk alma ve yenilikçilik ile ilişkili eylemcilik faaliyetlerini kapsamaktadır. Bununla birlikte girişimcilik, bir işletmenin yenilik ve yetenek inşasına yol açan fırsatları yakalamadaki kararlılığı ve başarısıdır (Kuratko, 2007). Girişimcilik faaliyetleri tüm işletmeler için çok önemlidir ve fırsatları arama, belirlenen hedeflere ulaşma ihtiyacı, risk alma ve yenilik yapma gibi birçok özellik ile desteklenmektedir (Fernald, Solomon ve Tarabishy, 2005). Kosa (2019) da girişimcilik faaliyetlerinin işletmelere rekabet avantajı sağlayacağını, toplumsal sorunları çözme odaklı yenilikler üreterek ekonomik büyümeye zemin hazırlayacağını belirtmektedir.

Girişimcilik yenilik ve yaratıcılığının temel teşkil ettiği bir konudur. Yeni bir işyeri açmak, yeni bir ürün üretmek, yeni bir hizmeti piyasaya sunmak girişimciliğin genel kapsamını oluşturur. Ancak mevcut bir işletmenin yeni faaliyetler ile buluşması, iş süreçlerini değiştirmesi, iç girişimciliği benimseyerek çalışanlarının girişimci davranışlara yönelmesi de değer yaratma arzusundaki işlemlerdir (Ülgen Aydınlik, 2015; Ürper vd., 2018). Bu kapsamda kurumsal girişimcilik örgütsel yenilenme süreci olarak ele alınmakta ve değer yaratan yenilikler geliştirmek amacıyla örgütsel yaptırımlar ve beceri oluşturan girişimci davranışlar şeklinde tanımlanmaktadır (Merrfield, 1993). Ireland, Covin ve Kuratko (2009) ise kurumsal girişimciliği işletmelerde ortaya çıkan yenilikçi stratejik faaliyetler olarak değerlendirmektedir. Görüldüğü üzere, gerek yeni bir işletmenin kurulması gerekse mevcut işletmenin yenilikler ile geliştirilmesi sürecinde girişimcilik önem arz eden bir konudur. Diğer taraftan, rekabet koşulları, hızlı çevresel değişim, hükümet politikaları, girişimcilerin işletmelerini ve faaliyetlerini hem kuruluşta hem işleyişte her zaman etkileyebilmektedir. Ayrıca, günümüz bilgi toplumunda dijital dönüşüm her geçen gün önemini arttırmaktadır. Bu süreçte direnç ile karşılaşılması da liderlerin uygulamaları ile doğru orantılıdır. Çalışanların yenilikçi, yaratıcı ve girişimci davranışlara yönelmesi için ihtiyaç duyulan değişimlerin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Liderlik, dijital çağdaki girişimlerin başarılı olmasında önemli faktörlerden biridir (Arthur ve Hisrich, 2011). Bu kapsamda günümüzde girişimcilik devrimi bakış açısıyla girişimci liderler, yönetim, yenilik, araştırma ve geliştirme etkinliği, istihdam yaratma, rekabetçilik, verimlilik ve yeni endüstri oluşumu yoluyla ekonomik kalkınmaya katkı sağlayan katalizörler olarak kabul edilmektedirler (Kuratko ve Hodgetts, 2007).

Bu çalışmada girişimcilik kavramı ile ilgili bir değerlendirme yapılmış ve içinde yaşadığımız toplumun en önemli dinamikleri haline gelen değişim ve dönüşüm perspektifinde girişimci liderlik üzerine tartışılmıştır.

GİRİŞİMCİLİK

Latince "intare" kelimesinden türeyen girişimcilik kavramı; Fransızca, "entreprendre" (iş yapmak), İngilizcede "entrepreneur" (bir işi ilk yapan) kelimeleri ile benzer anlama gelmektedir. Arapça Teşebbüs kelimesinden ortaya çıkan müteşebbis kavramı da günümüzde girişimcilik olarak kullandığımız kavramın temellerini oluşturmaktadır (Tepe Küçüköğlü vd., 2020; Ülgen Aydınlik, 2015). Girişimci ve müteşebbis kavramları işletme kavramı ile ilişkilidir. Zira, her işletmenin bir müteşebbisi olmalıdır. Girişimci ise günümüzde yenilik, esneklik, fırsatçılık, değişim odaklı müteşebbislerin daha popüler olan ismidir (Demirdögen, 2014).

Girişimcilik ile ilgili literatür incelendiğinde ilk olarak 1730'lu yıllarda Richard Cantillon'un girişimciyi ücret karşılığında emeğini kiralamayan birey olarak ele aldığı görülmektedir (Ürper vd., 2018). Sanayi devrimine ilişkin özellikler o dönemde girişimcilik tanımını etkilemiştir. Girişimci, risk üstlenerek spekülasyon faaliyetlerinden kaçınmayan ve belirsizlik koşullarında bile varlığını sürdürmek için girişimlerde bulunan kişidir (Akkoç, Çalışkan ve Turunç, 2019). 18.yüzyılda Jean Baptiste Say ise

girişimcinin kar elde etmek amacıyla üretim faktörlerini bir araya getiren kişi olduğunu ancak bu faaliyetlerin yönetilmesi gerekliliğini vurgulamış ve girişimcilik ile yöneticilik işlevlerini birbirinden detaylı bir şekilde ayırmıştır. Jean Baptise Say, girişimciliği üretim faktörlerinin bir elemanı olarak değerlendirmiş ve ekonominin sürekliliği için değerli olduğunu savunmuştur (Ülgen Aydınlik, 2015). Cantillon'un ve Jean Baptise Say'ın görüşlerinden hareketle, yönetici ve girişimci arasındaki temel farkın girişimcinin risk alması; yöneticinin ise risk almaması ve spekülatif faaliyetlerden kaçınması yönündeki ayrımında gizli olduğunu söylemek mümkündür. Yöneticiler ücret karşılığı belirlenmiş faaliyetleri gerçekleştirmek üzere insanları bir araya getirip örgütsel amaçlar etrafında çaba göstermelerini sağlayan kişilerdir. Belirsizlik, savaş, kriz, salgın dönemlerinde işletme faaliyetlerinin sona ermesi durumunda yönetici ve çalışanlar en fazla işten çıkarılma sorunuyla karşı karşıya kalırken girişimcinin finansal kayıpları oldukça ağır gerçekleşebilmektedir (Ülgen Aydınlik, 2015). Bu nedenle vizyon sahibi, değişime destek veren, çevreyi takip ederek sürekli yeni iş arayışları içerisinde bulunan, pazar koşullarındaki değişimleri fırsata çevirme amacıyla araştırmalar yapan kişiler başarılı girişimciler olarak işletme varlıklarını devam ettirebilmektedirler (Tutar ve Altınkaynak, 2013).

Daha sonra 20.yüzyılda J. Schumpeter serbest ekonomideki gelişim gücünün yenilik ile ortaya çıkacağını ele aldığı Ekonomik Gelişimin Teorisi isimli eserinde yaratıcı yıkıcılıktan bahsetmiştir. Gelişimlerin, yenilik ile mümkün olduğu vurgulanmış ve bu yeniliklerin eskiyi ortadan kaldırarak yeni bir gelişmişlik inşa edeceği belirtilmiştir. Eski üzerindeki tahribat ve yıkımın da aslında daha güçlü ekonomiye, başarıya, değişime zemin hazırlamasından dolayı yaratıcı yıkıcılık olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Schumpeter için girişimci, toplumda yenilik ve değişimi oluşturacak kişi ve kurumlar olarak değerlendirilmektedir (Pehlivanoglu ve Kayan, 2019). Bununla birlikte Schumpeter, girişimciler tarafından yapılan yeniliklerin, yeni ürün ve hizmetler ortaya çıkararak yeni bir pazar, yeni müşteri talepleri, yeni ihtiyaçları beraberinde getireceğinin ve bu durumun da ekonomiyi güçlendireceğinin öneminden bahsetmiştir (Kitapçı, 2019). Yeniliklerin eskiyi ortadan kaldırarak gelişmeyi devam ettirmesi, özellikle günümüzde işletmeler arası rekabeti şiddetlendirerek yeni arayışları hızlandırmaktadır (Ülgen Aydınlik, 2015). Bu nedenle girişimcilik vizyon, değişim ve yaratıcılık ile ilgili dinamik bir süreçtir (Yolcu Uncuoğlu, 2017). Ayrıca girişimcilik, yeni fikirlerin ve yaratıcı çözümlerin oluşturulması ve hayata geçirilmesi için ihtiyaç duyulan kaynakların bir araya getirilmesi, enerji ve tutkuyla eyleme geçilmesidir. Girişimcilik sürecinin başarısı ise hesaplanmış riskleri alma istekliliği, kaynakları ahenkli şekilde bir araya getirebilme becerisi, güçlü bir iş planı oluşturma yetkinliği ve diğerleri açısından kriz ve kaos olarak adlandırılan unsurları potansiyel fırsatlar olarak değerlendirme yetisine dayanmaktadır (Kuratko ve Hodgetts, 2007).

GİRİŞİMCİ ve ÖZELLİKLERİ

Girişimcilik, fırsatları belirlemek ve bu fırsatlardan yararlanmak için ipuçları ve kaynakların temelini oluşturan yaratıcı ve yenilikçi yetenekler ile ilişkili bir alandır. Girişimci ise fırsatları bulma ve değerlendirme, gerekli kaynakları toplama ve bu fırsatlardan yararlanmak için harekete geçme isteği ve yeteneğine sahip kişiler olarak tanımlanmaktadır (Roesminingsih ve Suyanto, 2019). Long (1983) ise girişimcileri tanımlarken üç özelliğin bir arada bulunması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu özellikler; fırsatları analiz edebilme, yönetim becerilere sahip olma, risk üstlenebilmedir. Girişimcinin yönetsel becerileri hedeflere erişimi hızlandırmaktadır. Yönetsel becerilerinin yanı sıra teknik ve girişimsel beceriler de gerekmektedir. İletişimin güçlü olması, teknolojiyi kullanabilme, ürün ve hizmetlerin kapsamına ilişkin bilgi sahibi olma teknik beceriler arasında yer almaktadır. Yönetsel beceriler ise planlama, organize etme yürütme, kontrol gibi yönetimin temel fonksiyonlarına yönelik yetkinlikleri tanımlamaktadır. Özellikle işletme misyon ve vizyonunun belirlenmesi, amaçların oluşturulması girişimci için en önemli yönetsel beceri gerektiren unsurlardır (Ülgen Aydınlik, 2015).

Girişimci, yeni fikirler üreten, önemli fırsatları belirleyen ve bunlardan yararlanmak için gerekli kaynakları bir araya getiren, kar ve büyüme elde etmek amacıyla risk ve belirsizlik karşısında yeni bir iş kuran kişidir (Zimmerer, Scarborough ve Wilson, 2008; Price, 2000). Frederick, O'Connor ve Kuratko (2018) ise girişimciyi yeni iş kurmanın yanı sıra mevcut işlerde yenilik yapan kişi olarak da tanımlamaktadır. Girişimci, rekabetçi düşünce tarzıyla öncü olan ve diğerlerinin yapamadığını yapan kişidir. Bu özellikler ile elde ettiği başarı sürdürülebilir rekabet avantajı sağlayacaktır. Bununla birlikte, girişimci risk alan kişidir (Tepe Küçükoglu vd., 2020). Fikrini hayata geçirerek sorumluluk üstlenir. Müşteri talebinin olmaması durumunda üstlendiği risk ile büyük kayıpları söz konusudur (Ülgen

Aydınlık, 2015). Ancak çevreyi iyi analiz edip, mevcut süreçler ile uyumlu yeni ürünler-hizmetler sunması tüketici ihtiyaçlarını gidererek talep oluşturacak ve gelir elde edilmesini sağlayacaktır. Girişimci aldığı risk sonucunda başarıya ulaşması durumunda; kar elde edecek, toplumsal fayda yaratmış olacak ve kişisel tatmin duyacaktır. Bu nedenle girişimci niyetin değere dönüşme sürecinin iyi bir şekilde yönetilmesi büyük önem arz etmektedir. Kuratko ve Morris (2018) girişimcilerin coşkulu bir vizyona sahip olmasının, işletmeler için itici bir güç oluşturduğunu belirtmektedir. Girişimciler, vizyonlarına erişmek için çeşitli stratejiler geliştirmekte ve sorumluluğu alarak belirsizlik ortamında bile başarıya ulaşmayı hedeflemektedir (Tutar ve Altınkaynak, 2013). Böylece, girişimciliği oluşturan niyet ve fikirlerin etkin ve verimli bir şekilde eyleme dönüşümü kolaylaşmaktadır.

Girişimcilik girişimcinin bir işlevidir. En basit ifade ile girişimciler girişimciliğe sebep olmaktadır (Lichtenstein, Dooley ve Lumpkin, 2006). Ancak, bir bireyi “girişimci” olarak nitelendirmek ne anlama gelmektedir?(Kuratko, 2007). Ya da girişimci doğulur mu yoksa olunur mu? Her bireyde bir miktar girişimcilik yeteneği vardır. Önemli olan belirli bir olayın veya bireyin ne kadar girişimci olduğunun belirlenmesi ve içindeki girişimci yeteneğin ortaya çıkarılmasıdır. Girişimcilik, ekonomiye sağladığı fayda ve istihdama olan katkısı ile toplumsal kalkınmanın itici gücüdür. Yenilikçi uygulamalar ile değişim ve dönüşümün öncüsü olarak ülkelerin küresel camiada atılım göstermesini hızlandırmaktadır. Bu nedenledir ki geleceğin girişimcilik temelinde inşa edilmesi hedeflenmektedir. Çünkü girişimcilik, içinde barındırdığı tüm özellikler ile sürdürülebilir rekabet avantajı sağlayacak dinamik bir süreçtir. Son yıllarda üniversitelerde okutulan girişimcilik dersleri de insanların içindeki girişimcilik yeteneğini ortaya çıkarma amacına dayanmaktadır. Diğer taraftan dünyadaki başarılı girişimcilerin büyük bölümünün, yüksek tahsili olmadığı da bilinmektedir. O halde yukarıda ele alınan soruların mutlak bir cevabının olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Yine de Covin ve Slevin (1991) girişimciyi nitelerken üç temel özelliğin her daim göz önünde bulundurulması gerektiğini savunmuştur. Bu özellikler; proaktiflik, risk alma ve yenilikçiliktir. Bu üç özellik girişimciyi gerçek bir girişimci haline getiren unsurlardır (Akkoç, Çalışkan ve Turunç, 2019). Bu üç özelliğin farklı kombinasyonları mümkündür. Belirli bir girişimci olay (yeni bir ürün, hizmet veya süreç) yüksek veya sadece nominal olarak yenilikçi olabilir, önemli veya sınırlı risk içerebilir ve önemli ölçüde veya nispeten az proaktiflik gerektirebilir. Buna göre, “girişimcilik derecesi”, olayların ne ölçüde yenilikçi, riskli ve proaktif olduğunu ifade etmektedir (Kuratko, 2007).

Girişimciler, girişimcilik faaliyetleri sürecinde bir dizi farklı riskle karşı karşıyadır. Bunlar; bireyin tasarruflarının veya diğer kaynakların tehlikede olduğu finansal risk, kariyer riski, kişisel risk, profesyonel risk, sosyal risk ve ruhsal risktir (Zulvia ve Adrian 2018; Kuratko, 2007). Girişimin beklenen talebi oluşturamaması, çevresel olaylar kaynaklı ekonominin daralması, girişimin tutmaması, rekabetin şiddetlenmesi girişimcilik eyleminin başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olacak faktörler arasında yer almaktadır. Bu faktörler sonucunda girişimci üstlendiği riskler ile karşı karşıya kalabilmektedir. Diğer taraftan, girişimci olmak, genellikle aile ve sosyal faaliyetler pahasına büyük bir zaman ve enerji taahhüdü gerektirmektedir (Kuratko, 2007).

Girişimcilerin belirgin tipik özellikleri iç kontrol odağı, yüksek enerji seviyesi, yüksek başarı ihtiyacı, belirsizlik toleransı, özgüven ve icraatçılıktır (Schermerhorn ve Scahppell, 2004; Aktaran:Zulvia ve Adrian, 2018). Bozkurt Çetinkaya ve Alparlan (2013) da girişimci özelliklerini; yenilikçi, risk alan, teknoloji-değişim-dönüşüm odaklı, fırsatçı, yaratıcı, kararlarında ısrarcı, güçlü iletişim becerisine sahip, yüksek başarı güdüsü ve duygusal zekası olan bireyler olarak ele almıştır. Cunningham ve Lischeron (1991) ise girişimcilere ilişkin özellikleri ve etkilerini aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

- Faaliyetleri gerçekleştirme konusundaki kişisel kapasite, çalışkan ve azimli olmayı sağlar.
- Girişimcilerin başarıma ihtiyacı, risk alma güdüsünü tetikler.
- Yaratıcı ve yenilikçi yeteneklere sahip girişimciler, organizasyonları için yaratıcı şeyler geliştirmek ve başarmak için kişisel becerilerini kullanırlar.
- Girişimciler tarzlarını insanların ihtiyaçlarına göre uyarlayabilen ve diğerlerini motive edebilecek ve kurumsal hedeflere ulaşmaya yönlendirebilecek özelliklere sahiptirler.

- Son olarak, girişimciler yeni ürünler yaratmak ve hizmetleri genişletmek ya da tüketici tercihlerini artırmak için bağımsız birimler geliştirerek karmaşık organizasyonları yönetme becerisine sahiptirler.

GİRİŞİMCİ LİDERLİK

Liderlik, kişileri harekete geçirebilme sanatıdır (Eren, 1998:342). Liderlik, bireylerin faaliyetlerini etkilemek, onları yönlendirmek ve yöneltmek amacıyla kullanılan bir güç olarak tanımlanmaktadır (Krausz, 1986). Yukl, Gordon ve Taber (2002) ise liderliği amaçlara erişmek için ne yapılması ve nasıl etkili bir şekilde yapılabileceği konusunda başkalarını etkileme ve ortak bir hedefe ulaşmak için bireysel ve toplu çabaları kolaylaştırma süreci olarak ifade etmektedir. Liderlik, genel olarak, organize olmuş bir grupta hedeflere ulaşmak için diğerlerini etkilemeye yönelik eylemleri içermektedir (Den Hartog vd., 1999). Girişimci liderlik ise girişimcilik ve liderliğin kesişim noktasında yer almaktadır. Kuratko (2007) girişimciliğin, liderliğin özü olduğunu vurgulamaktadır. Girişimcilik ve liderlik arasındaki benzerlikler keşfedildikçe girişimci liderlik olgusu daha dikkat çeker hale gelmiştir. Vizyon, fırsat odaklılık, etkileme, planlama, motive etme, başarı yönelimi, yaratıcılık, esneklik, sabır, sebat, risk alma, belirsizlik, azim, öz güven, güçlendirme, proaktiflik ve iç kontrol odağı gibi unsurlar girişimcilik ve liderlik kavramları açısından önem arz etmektedir (Renko vd., 2015). Bu kapsamda girişimci liderliğin kökeninin, girişimcilik ile ilişkili olması benzer özelliklere sahip olmaya dayanmaktadır. Girişimci liderlik ile ilgili tanımlamalar ise aşağıda yer almaktadır:

- Ireland, Hitt ve Sirmon (2003): Girişimci liderlik, fırsat arama ve avantaj yaratmak için kaynakları stratejik olarak yönetme yeteneğidir.
- Cogliser ve Brigham (2004): Girişimci liderlik, liderin kişisel özellikleri yerine yaptığı eylem ve girişimleri ön plana çıkaran liderlik türüdür.
- Surie ve Ashley (2008): Girişimci liderlik, değişimin hızlı olduğu belirsizlik koşullarında yeniliği, dönüşümü ve çevre ile uyumu sürdürebilen liderliktir.
- Renko ve meslektaşları (2015): Girişimci liderlik, grup üyelerinin performansını yönetmek ve örgütsel amaçlara ulaşmak için girişimcilik fırsatlarının tanınması ve kullanılmasını içeren başkalarını etkileme ve yönetme olarak tanımlanmaktadır. Girişimci liderler, girişimci fikirleri kıvılcımlayan ve onları savunan kişilerdir.
- Sarabi ve meslektaşları (2020): Günümüz iş hayatında performans artışı sağlayacak yenilikçi ve teknoloji odaklı liderlik olarak ele alınmaktadır.
- Ballein (1998): Girişimci liderlik, çalışanlar arasında yenilik ve değişime ilham veren liderlik türüdür.
- Anju ve Mathew (2017): Girişimci liderlik, çalışanların örgütsel vizyonu benimsemesini ve buna uygun girişimci ve yenilikçi davranışlar göstermesini sağlayan liderlik türüdür. Girişimci liderler, rekabet avantajı sağlamak için fırsatları iyi bir şekilde analiz edip bu fırsatları değer yaratır hale getirenlerdir.
- Zorlu ve Tetik (2018): Girişimci liderlik, çevresel fırsatları sürekli değerlendirebilme yetkinliğine sahip dinamik bir liderlik türüdür.
- Tlais ve Kauser (2019): Girişimci liderlik, çalışanların çevresel değişimi fark edip bu değişimdeki fırsatları belirleyebileceği girişimci yönelimi savunan liderlik modelidir.
- Ximenes ve meslektaşları (2019): Girişimci liderlik, çalışan performansını yükseltecek yaratıcı ve yenilikçi özelliklere sahip yetkinlik temelli sistemleri meydana getiren liderliktir.
- Esmer ve Dayı (2019): Girişimci liderlik, liderlik özelliklerinin girişimcilik ruhuyla uyumlaşması sonucu ortaya çıkan modern bir liderlik yaklaşımıdır.

Girişimci liderlik genellikle yeni bir girişimin gelişimi için değerli bir kaynak olarak görülür ve değişimi destekleyen bir güç olarak kabul edilir (Leitch ve Volery, 2017). Lockett ve meslektaşlarına (2013) göre girişimci liderliğin temel yetkinliği, yenilikçi yaklaşımlar ile cezbedici fırsatları başarılı girişimlere dönüştürebilme becerisinde dayanmaktadır. Al Mamun ve meslektaşları (2018) ise girişimci liderlik yapısının girişimci çalışanlar oluşturma potansiyeline sahip olduğunu vurgulamış ve bu yaklaşımın işletmeleri sürdürülebilir rekabet avantajına yönlendireceğini belirtmişlerdir. Benzer açıdan, Greenleaf (2002) de girişimci liderliğin önemli bir gücünün takipçilerin örgütsel amaçlara erişmek için girişimci fırsatları tanımlaması ve kullanabilmesi hususunda yönlendirilmesinden geldiğini ifade etmiştir.

21. yüzyılda değişen ve dönüşen hale gelen toplumların ve örgütlerin iyi bir şekilde yönetilmesi, liderlik ile ilişkilidir. Bu kapsamda liderliğin önemi toplumsal ve örgütsel devamlılıkta her zamankinden daha fazladır (Yolcu Uncuoğlu, 2017). Dijital çağ olarak adlandırılan günümüzde değişiklikleri yönetmek daha karmaşıktır. Liderlerin bu süreçte üzerinde durdukları en önemli iki soru mevcuttur: Değişim için daha iyi planlama nasıl yapılır ve değişime karşı dirençle nasıl başa çıkılır? Bu soruların cevabı girişimci liderliği bir kez daha gözler önüne çıkarmaktadır. Girişimci liderler, sürekli değişim odaklıdır. Yenilik peşinde koşarlar. Yeni bir fikir üretme arzusu en büyük ilham kaynaklarıdır. Teknoloji kullanımını severler. Örgütsel değişimin sağlanması için kendi yetkinlik ve becerilerinin de dönüşmesini hedeflerler. Böylece çalışanlar için rol model olurlar. Değişim ve dönüşümün dirençle karşılaşmaması için gerekli hazırlıkları yaparlar (Roesminingsih ve Surabaya, 2019). Girişimci liderliği karakterize eden ve onu diğer liderlik stillerinden ayıran bu nitelikler ve davranışlar, girişimcilik temellidir (Shane ve Venkataraman 2000).

Girişimci liderler, astları ile (çalışanlar-takipçiler) güçlü ilişkiler kurmaya odaklanırken, aynı zamanda onlara girişimci rol model olurlar. Bu yaklaşım ile çalışanların yaratıcı, yenilikçi ve girişimci davranışlara yönelmesi beklenmektedir (Yoshida vd., 2014; Newman, 2018). Girişimci liderler, oluşturdukları vizyon ile çalışanların ilgisini çekerler ve bu ilginin vizyona erişimi sağlayan çaba ve performansa dönüşümü için çalışanları motive etmektedirler (Thornberry, 2006). Liderlerinin girişimci eylemlerini gören çalışanlar da ortak coşku ile teşvik olurlar ve davranışları girişimci yönde evrilir (Kuratko, Ireland ve Hornsby, 2001; McGrath ve MacMillan, 2000). Ayrıca girişimci liderler, çalışanların öz-yeterlik algılarını arttıracak faaliyetlerde bulunarak onları yenilikçi olma konusunda cesaretlendirir ve bu yöndeki tutkularını arttırırlar (Cardon vd., 2009). Girişimci liderlerin bulunduğu örgütlerde öz-yeterlik düzeyi yüksek çalışanların olması için çaba gösterilir (McGee vd., 2009). Böylece çalışanların girişimci çalışan olma yönünde değişim göstermesi kolaylaşmaktadır. Özellikle rekabetin hâkim olduğu iş alanlarında girişimci liderler çalışanların girişimci davranış sergileyerek dinamik ve proaktif atılımlar gerçekleştirmelerinde etkili olmaktadır (Pérez-Luño, Wiklund ve Cabrera, 2011). Bu bağlamda literatürde, girişimci liderlik ile yenilikçilik, yaratıcılık ve örgütsel performans arasında pozitif ilişkilerin olduğunu saptayan araştırmalara rastlamak mümkündür (Jagdale ve Bhola, 2014; Bagheri, 2017; Rahim vd., 2015; Zijlstra, 2014; Zorlu ve Tetik, 2018).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Girişimcilik, tarih boyunca ulusların kalkınmasında itici bir güç olarak kabul edilmiştir (Schumpeter, 1934). Ulusların gelişimi onları ileriye taşıyacak girişim ve girişimcilerin teknoloji ve yenilik odaklı değişim ve dönüşüm olanakları ile ilişkilidir. Bu kapsamda girişimciler gelir elde etmek amacıyla insan ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Diğer taraftan girişimcilik, kar elde etmenin yanı sıra toplumsal fayda sağlayarak ekonomik katma değeri yükseltmeyi hedefleyen eylemler ve icraatçı faaliyetlerdir (Durukan, 2007). Bununla birlikte girişimcilik faaliyetleri, dünya ekonomisine iki vazgeçilmez katkı sağlamaktadır (Kuratko, 2007). Birincisi, girişimcilik piyasa ekonomilerini kaplayan ve tanımlayan yenileme sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır. Yeni ve gelişmekte olan işletmeler teknolojik değişime ve verimlilik artışına yol açan girişimci faaliyetlerde çok önemli bir rol oynamaktadır. İkincisi, girişimcilik, küresel toplumumuzun ekonomik ve sosyal ana akımında milyonlarca kişinin yer aldığı bir sistemdir. Girişimcilik, küresel istihdamın kalkınması için kritik temel öğelerden biridir. Ekonomik gücün en büyük kaynağı her zaman ekonomik büyüme, fırsat eşitliği ve girişimci arayışı olmuştur. Bu ekonomik değişim ve gelişim sürecinde girişimcilik hem ileri teknoloji kullanımı hem de geleneksel iş modellerini bir araya getirerek sosyal bir etkileşim unsurudur (Kuratko ve Hodgetts, 2007). Bu kapsamda girişimci örgütler değişimin önem arz ettiği piyasalarda ihtiyaç duyulan dönüşüme kolay ve

hızlı bir şekilde uyum sağlayarak yenilik ve yaratıcılığı barındıran değer yaratma felsefesine sahip örgütler olarak ele alınmaktadır (Ghoshal ve Bartlett, 1996: Aktaran: Kuratko ve Hodgetts, 2007). Girişimci örgütler, rekabetçiliği arttıracak fırsatları arama çabasında ve amaçları yeni ürün ve hizmetleri ortaya çıkarmak için girişimci niyetleri oluşturmaktır. Bu yaklaşım da, yeni ürün veya pazarlarda ilk hamle avantajı elde etmek için hızlı hareket etmeyi zorunlu kılmaktadır (Kuratko ve Hornsby, 1999). Bir örgütün girişimci olarak nitelendirilmesi için; girişimci bir vizyonun varlığı ve etkili iletişime sahip olmak önem arz etmektedir (Gupta vd., 2004). Örgüt üyeleri arasında ortak değerleri geliştirme ise girişimci davranışları teşvik edecek etkileme gücünden gelmektedir. Bu nedenle tüm türleri ve bileşenleri ile girişimcilik süreci, girişimi arzu edilen hedeflere ulaştıracak girişimci liderlik ile bütünleşince sürdürülebilir değer yaratmaktadır. Diğer taraftan, hızlı ürün tasarımı, geliştirme ve ticarileştirme sistemleri gibi yeniliği besleyen ve destekleyen süreçlerin teşvik edilmesi ve bu yöndeki girişimlere sahip olunması da örgütleri girişimci olarak nitelendirecek özelliklerdir (Gupta vd., 2004).

21. yüzyılda ortalama üzeri getiri elde etmek isteyen örgütler, yenilik (ürün, süreç, teknoloji, yapılanma) yapabileme yeteneğini rekabet avantajına dönüştürebilecek davranışları yürütmelidir. Bu davranışların gerçekleşmesi ise proaktif, değişim odaklı ve risk alabilen girişimci liderlerin mevcudiyetinde daha kolay ve hızlı bir şekilde ortaya çıkacaktır (Kuratko, 2007).

Girişimci süreçte liderliğin önemini giderek daha fazla tanınmasına rağmen (Chen, 2007; Gupta ve vd., 2004) sınırlı sayıda çalışma girişimci liderliğin takip eden iş sonuçları üzerindeki etkilerini incelemiştir. Bu incelemelerin çoğu ise genel olarak işletme düzeyinde sonuçlara odaklanmıştır. (Chen, 2007; Huang, Ding ve Chen, 2014; Bagheri ve Akbari, 2018). Bu nedenle ilerleyen araştırmalarda girişimci liderlik değişkenini kapsayan ampirik araştırmaların yürütülmesi, ilgili literatüre katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Akkoç, İ., Çalışkan, A., & Turunç, Ö. (2019). Girişimci Davranış: Bir Ölçek Uyarlama Çalışması. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 14(1), 1-10.

Al Mamun, A., & Fazal, S. A. (2018). Effect of entrepreneurial orientation on competency and micro-enterprise performance. *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 12(3), 379-398.

Anju, E. N., & Mathew, A. (2017). Entrepreneurial leadership: A new managerial chore in the era of rampant changes. *International Journal of Applied Research*, 3 (7), 744–746.

Arthur, S. J., & Hisrich, R. D. (2011). Entrepreneurship through the ages: Lessons learned. *Journal of Enterprising Culture*, 19(01), 1-40.

Aydınlık-Ülgen, A.(2015) *Girişimcilik*, İstanbul Üniversitesi AUZEF Yayınları, İstanbul.

Bagheri, A. (2017). The impact of entrepreneurial leadership on innovation work behavior and opportunity recognition in high-technology SMEs. *The Journal of High Technology Management Research*, 28(2), 159-166.

Bagheri, A., & Akbari, M. (2018). The impact of entrepreneurial leadership on nurses' innovation behavior. *Journal of Nursing Scholarship*, 50(1), 28-35.

Ballein, K. M. (1998). Entrepreneurial leadership characteristics of SNEs emerge as their role develops. *Nursing administration quarterly*, 22(2), 60-69.

Birkinshaw, J. (1997). Entrepreneurship in multinational corporations: The characteristics of subsidiary initiatives. *Strategic management journal*, 18(3), 207-229.

Bozkurt, Ö. Ç., & Alparlan, A. M. (2013). Girişimcilerde bulunması gereken özellikler ile girişimcilik eğitimi: girişimci ve öğrenci görüşleri. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8 (1),7-28.

Bygrave, W. D., & Hofer, C. W. (1992). Theorizing about entrepreneurship. *Entrepreneurship theory and Practice*, 16(2), 13-22.

Cardon, M. S., Wincent, J., Singh, J., & Drnovsek, M. (2009). The nature and experience of entrepreneurial passion. *Academy of management Review*, 34(3), 511-532.

- Chen, M. H. (2007). Entrepreneurial leadership and new ventures: Creativity in entrepreneurial teams. *Creativity and Innovation Management*, 16(3), 239-249.
- Cogliser, C. C., & Brigham, K. H. (2004). The intersection of leadership and entrepreneurship: Mutual lessons to be learned. *The Leadership Quarterly*, 15(6), 771-799.
- Covin, J. G., & Slevin, D. P. (1991). A conceptual model of entrepreneurship as firm behavior. *Entrepreneurship theory and practice*, 16(1), 7-26.
- Cunningham, J. B., & Lischeron, J. (1991). Defining entrepreneurship. *Journal of small business management*, 29(1), 45-61.
- Demirdöğen, O.(2014) Girişimcilikte Temel Kavramlar , Girişimcilik ve Küçük İşletmeler (içinde:4-23), Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Erzurum.
- Den Hartog, D. N., House, R. J., Hanges, P. J., Ruiz-Quintanilla, S. A., Dorfman, P. W., Abdalla, I. A., ... & Akande, B. E. (1999). Culture specific and cross-culturally generalizable implicit leadership theories: Are attributes of charismatic/transformational leadership universally endorsed?. *The leadership quarterly*, 10(2), 219-256.
- Durukan, T. (2007), Düünden Bugüne Girişimcilik ve 21. Yüzyılda Girişimciliğın Önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(2), 25-37.
- Erbay, N. (2013). E-Dış Ticaret ve Girişimcilik Üzerine Etkileri. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 5(8), 50-61.
- Eren, E. (1998). Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Esmer, Y., & Dayı, F. (2019). Girişimci Liderlik: Teorik Bir Çerçeve. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(2), 112-124.
- Fernald, L. W., Solomon, G. T., & Tarabishy, A. (2005). A new paradigm: Entrepreneurial leadership. *Southern business review*, 30(2), 1-10.
- Frederick, H., O'Connor, A., & Kuratko, D. F. (2018). *Entrepreneurship*. Cengage AU.
- Greenleaf, R. K. (2002). Essentials of servant-leadership. *Focus on leadership: Servant-leadership for the twenty-first century*, 19-26.
- Gupta V, MacMillan IC & Surie G.(2004). Entrepreneurial leadership: Developing and measuring a cross-cultural construct. *Journal of Business Venturing*, 19(2):241-260
- Huang, S., Ding, D., & Chen, Z. (2014). Entrepreneurial Leadership and Performance in Chinese New Ventures: A Moderated Mediation Model of Exploratory Innovation, Exploitative Innovation and Environmental Dynamism. *Creativity and Innovation Management*, 23(4), 453-471.
- Ireland, R. D., Covin, J. G., & Kuratko, D. F. (2009). Conceptualizing corporate entrepreneurship strategy. *Entrepreneurship theory and practice*, 33(1), 19-46.
- Ireland, R. D., Hitt, M. A., & Sirmon, D. G. (2003). A model of strategic entrepreneurship: The construct and its dimensions. *Journal of management*, 29(6), 963-989.
- Jagdale, D., & Bholra, S. S. (2014). Entrepreneurial leadership and organizational performance with reference to rural small scale engineering industry in Pune district. *Golden Research Thoughts*, 4(2).
- Kitapçı, İ. (2019).Joseph Schumpeter'in Girişimcilik ve İnovasyon Anlayışı: Yaratıcı Yıkım Kavramı ve Geçmişten Günümüze Yansımaları. *Uygulamalı Ekonomi ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 54-74.
- Kosa, G. (2019). Yöneticilerinin Girişimcilik ve İnovasyon Algılarının İncelenmesi: Kobi Yöneticileri Üzerine Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 1792-1806.
- Krausz, R. R. (1986). Power and leadership in organizations. *Transactional Analysis Journal*, 16(2), 85-94.
- Kuratko, D. F. (2007). Entrepreneurial leadership in the 21st century: Guest editor's perspective. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 13(4), 1-11.

- Kuratko, D. F., & Hodgetts, R. M. (2007). *Entrepreneurship: Theory, Process, Practice*. Mason, OH: Thomson.
- Kuratko, D. F., & Hornsby, J. S. (1999). Corporate entrepreneurial leadership for the 21st century. *Journal of Leadership Studies*, 5(2), 27-39.
- Kuratko, D. F., Ireland, R. D., & Hornsby, J. S. (2001). Improving firm performance through entrepreneurial actions: Acordia's corporate entrepreneurship strategy. *Academy of Management Perspectives*, 15(4), 60-71.
- Kuratko, D. F., & Morris, M. H. (2018). Examining the future trajectory of entrepreneurship. *Journal of Small Business Management*, 56(1), 11-23.
- Küçüköğlü, M. T., Baynazoğlu, M. E., & Berber, Ş. (2020). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Kariyer ve Girişimcilik Yönelimleri. *Yönetim ve Ekonomi*, 27(1), 91-108.
- Leitch, C. M., & Volery, T. (2017). Entrepreneurial leadership: Insights and directions. *International Small Business Journal*, 35(2), 147-156.
- Lichtenstein, B. B., Dooley, K. J., & Lumpkin, G. T. (2006). Measuring emergence in the dynamics of new venture creation. *Journal of business Venturing*, 21(2), 153-175.
- Lockett, A., Hayton, J., Ucbasaran, D., Mole, K., & Hodgkinson, G. (2013). Entrepreneurial leadership, capabilities and growth. Enterprise Research Centre and Warwick Business School, University of Warwick, Coventry.
- Long, W. (1983). The meaning of entrepreneurship. *American Journal of small business*, 8(2), 47-59.
- McGee, J. E., Peterson, M., Mueller, S. L., & Sequeira, J. M. (2009). Entrepreneurial self- efficacy: refining the measure. *Entrepreneurship theory and Practice*, 33(4), 965-988.
- McGrath, R. G., & MacMillan, I. C. (2000). *The entrepreneurial mindset: Strategies for continuously creating opportunity in an age of uncertainty*. 284, Harvard Business Press.
- Merrifield, D. B. (1993). Intrapreneurial corporate renewal. *Journal of Business Venturing*, 8(5), 383-389.
- Newman, A., Herman, H. M., Schwarz, G., & Nielsen, I. (2018). The effects of employees' creative self-efficacy on innovative behavior: The role of entrepreneurial leadership. *Journal of Business Research*, 89, 1-9.
- Pehlivanoglu, F., & Kayan, K. (2019). Türkiye'de Girişimcilik: Mevcut Durum Analizi ve Çözüm Önerileri. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 58-78.
- Pérez-Luño, A., Wiklund, J., & Cabrera, R. V. (2011). The dual nature of innovative activity: How entrepreneurial orientation influences innovation generation and adoption. *Journal of Business Venturing*, 26(5), 555-571.
- Price, C. (2000). *The internet entrepreneurs: business rules are good: break them*. FT Press.
- Rahim, N. A., Mohamed, Z. B., & Amrin, A. (2015). Commercialization of emerging technology: the role of academic entrepreneur. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 169, 53-60.
- Renko, M., El Tarabishy, A., Carsrud, A. L., & Brannback, M. (2015). Understanding and measuring entrepreneurial leadership style. *Journal of Small Business Management*, 53, 54-74.
- Roesminingsih, E., & Suyanto, T. (2019). School Entrepreneurship Extracurricular Management. In 3rd International Conference on Education Innovation (ICEI 2019). Atlantis Press.
- Sarabi, A., Froese, F. J., Chng, D. H., & Meyer, K. E. (2020). Entrepreneurial leadership and MNE subsidiary performance: The moderating role of subsidiary context. *International Business Review*, 101672, 1-12.
- Schermerhorn, J.R., & Chappell, D.S.(2004). *Core concepts of management*. New York, NY: Wiley.
- Schumpeter, J. A. (1934). Change and the Entrepreneur. *Essays of JA Schumpeter*, 4(23), 45-91.
- Shane, S., & Venkataraman, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of management review*, 25(1), 217-226.

- Surie, G., & A. Ashley (2008). Integrating Pragmatism and Ethics in Entrepreneurial Leadership for Sustainable Value Creation. *Journal of Business Ethics*, 81(1), 235–246.
- Thornberry, N. (2006). *Lead Like an Entrepreneur: Keeping the Entrepreneurial Spirit Alive within the Corporation*. Fairfield, PA: McGraw Hill
- Tlaiss, H. A., & Kauser, S. (2019). Entrepreneurial leadership, patriarchy, gender, and identity in the Arab world: Lebanon in focus. *Journal of Small Business Management*, 57(2), 517-537.
- Tutar, H., & Altınkaynak, F. (2013). Girişimcilik, Detay Yayıncılık Ürper, Y., Tosunoğlu, B.T., Kağrıncıoğlu, C.H., Başar, M., Demirci A.E. ve Sağlam, N.(2018). Girişimcilik ve İş Kurma, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Ximenes, M., Supartha, W. G., Dewi, I. G. A.M, & Sintaasih, D. K. (2019). Entrepreneurial Leadership Moderating High Performance Work System and Employee Creativity on Employee Performance. *Cogent Business & Management*, 6,1-12.
- Yolcu-Uncuoğlu, İ. (2017). Girişimcilik ve Liderliğe Farklı Bir Bakış: Girişimci Liderlik. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (60), 182-195.
- Yoshida, D. T., Sendjaya, S., Hirst, G., & Cooper, B. (2014). Does servant leadership foster creativity and innovation? A multi-level mediation study of identification and prototypicality. *Journal of Business Research*, 67(7), 1395-1404.
- Yukl, G., Gordon, A., & Taber, T. (2002). A hierarchical taxonomy of leadership behavior: Integrating a half century of behavior research. *Journal of leadership & organizational studies*, 9(1), 15-32.
- Zijlstra, P. H. (2014). When is entrepreneurial leadership most effective. University of Twente Master's thesis, Enschede.
- Zimmerer, T. W., Scarborough, N. M., & Wilson, D. (2008). *Entrepreneurship and small business management*. Jakarta: Salemba Empat. Pg.
- Zorlu, K., & Tetik, F. (2018). Girişimci Liderlik Davranışının Çalışan Yaratıcılığına Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (39), 297-307.
- Zulvia, Y., & Adrian, A. (2018). The Role of Core Value, Character and Entrepreneur Leadership towards Successful Entrepreneur. In *First Padang International Conference On Economics Education, Economics, Business and Management, Accounting and Entrepreneurship (PICEEBA 2018)*. Atlantis Press.